

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

CONCEPTUAL APPROACHES TO THE FORMATION OF INNOVATIVE INFRASTRUCTURE IN A GLOBALIZING ENVIRONMENT

У статті розглянуто концепції формування інноваційної інфраструктури. Проаналізовано особливості кожного підходу. Визначено основні теоретичні засади інноваційної екосистеми. Розглянуто особливості розвитку інноваційної інфраструктури в розвинутих країнах.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, інноваційна екосистема, інноваційна діяльність, концепції розвитку, глобалізація.

В статье рассмотрены концепции формирования инновационной инфраструктуры. Проанализированы особенности каждого подхода. Определены основные теоретические основы инновационной экосистемы. Рассмотрены особенности развития инно-

вационной инфраструктуры в развитых странах.

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, инновационная экосистема, инновационная деятельность, концепции развития, глобализация.

The article deals with the concepts of the formation of innovation infrastructure. The peculiarities of each approach were analyzed. The basic theoretical foundations of the innovation ecosystem were determined. Features of development of innovative infrastructure in developed countries were considered.

Key words: innovation infrastructure, innovative ecosystem, innovative activity, development concepts, globalization.

УДК 330.34

Рехтета І.І.

аспірант

Миколаївський національний
університет імені В.О. Сухомлинського

Постановка проблеми. Сучасний розвиток світового господарства характеризується посиленням процесів глобалізації, які впливають на систему міжнародних економічних та соціально-культурних відносин, трансформують напрями і визначають тенденції розвитку національних економік. З огляду на ці тенденції високорозвинені країни світу вже переорієнтовують науково-технічну політику на інноваційну. Безумовно, інновації є ключовою точкою зростання і суттєво впливають на структуру, характер виробництва та підприємництва. Проте варто підкреслити, що вони стають джерелом розвитку лише за умови їх активного й ефективного використання, а також наявності сприятливого середовища для їхнього впровадження, а саме інноваційної інфраструктури. Тому одними із найбільш актуальних питань, що постають сьогодні перед вітчизняними вченими, є досконале визначення напрямів, методів і принципів забезпечення інноваційного розвитку України в умовах глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями теоретичних та практичних положень формування й особливостей розвитку інноваційних екосистем протягом останніх років займалися багато зарубіжних науковців, таких як Й. Шумпетер, Г. Менш, Р. Фостер, Б.О. Лундвал, Е. Хіппель, Г. Хамел, Г. Чесбро, М. Портер, О. Солвел, Г. Іцковіц, Л. Лейдесдорф. Серед вітчизняних дослідників слід відзначити М. Кондратьєва, Л.І. Федулова, О.С. Марченко, Г.І. Лановську тощо.

Незважаючи на вагомий внесок учених у розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо створення та впровадження інститутів інноваційної інфраструктури, основні особливості та принципи формування середовища розвитку інноваційної екосистеми недостат-

ньо обґрунтовані і потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є розкриття сутності теоретико-методологічних засад формування інноваційної інфраструктури, визначення принципів впровадження, дослідження особливостей розвитку вітчизняних та зарубіжних інноваційних екосистем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впродовж десятиліть інноваційна економіка розвивається в різних країнах як основна рушійна сила прогресу у світі. Успіх наукових парків мотивував країни у всьому світі сприяти об'єднанню високотехнологічної галузі в парки. Розвиток цих наукових парків сприяє регіональному та економічному зростанню, прикладами яких є Силіконові долини в США, Кембриджський науковий парк у Великобританії, крім парків, що знаходяться в Росії, Ізраїлі, Індії, Тайвані, Японії, Кореї та Китаї. Наукові парки Чжунгуаньцунь у Пекіні, Наукове містечко Дедок в Кореї та Науковий парк Сінчжу на Тайвані всесвітньо визнані за їх зв'язок з державною політикою та державною підтримкою. Крім того, безперервні інновації та розроблення екосистем були визначені як найважливіші рушійні фактори для галузей, які конкурують та процвітають під час інтенсивних глобальних змагань. Оскільки наукові парки та інноваційна політика, як правило, приймаються державними органами, для оцінки політики необхідна загальнодержавна макроекономічна підтримка, і екосистема повинна розглядатися як важливий компонент національної або регіональної економіки [1]. Співпраця між урядом, науковою сферою та промисловістю вимагає системної перспективи.

Вітчизняна інноваційна екосистема знаходиться ще у стадії формування, тому важливо

розглянути фактори впливу на розвиток інноваційної інфраструктури (рис. 1). Усі фактори в Україні недостатньо розвинені. Відповідно до даних статистики, кількість науковців неупинно знижується. Україна витрачає менше одного відсотка від внутрішнього валового продукту на виконання наукових та науково-технічних робіт. Щодо промислової структури, то у 2017 р. частка підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, становила лише 16,2% [2].

Інноваційну інфраструктуру (рис. 2) можна визначити як синергію держави, підприємницького та дослідницького середовища з використанням організаційних, нормативних, навчально-методичних та фінансових ресурсів і запровадження механізму передачі знань з метою трансформації в інноваційні продукти [3]. Варто розглянути основні концепції її формування.

Основоположником теорії інновацій визнається в усьому світі австрійський економіст Йозеф Шумпетер, який на початку ХХ ст. дав пояснення економічних коливань у довгостроковому періоді, пов'язаних із технічними нововведеннями й удосконаленнями, а також із залученням у виробництво нових ресурсів та освоєнням нових територій.

Й. Шумпетер довів, що процес упровадження нововведень протікає нерівномірно, для нього характерні скачки і ривки. Як тільки один підприємець-новатор долає технологічні та фінансові труднощі і відкриває нові шляхи отримання прибутку, інші відразу ж ідуть за ним.

У кінці такого періоду процвітання національна економіка починає переживати депресію, а отримання прибутку надалі стає складним, норма рен-

табельності значно падає. Багато учасників ринку не витримують конкуренції та не повертають кредити. Відбувається тимчасовий спад. У підсумку встановлюється новий рівноважний кругообіг ресурсів. При цьому економіка не повертається до колишнього стану рівноваги. Виробництво знаходиться на новому рівні розвитку, змінюються склад і якість продуктів, вироблених суспільством. Таким чином, Й. Шумпетер описав варіанти циклічних змін ділової активності, які відомі як фази процвітання, спаду, депресії та поживлення, і вважав, що новаторська діяльність є основним чинником, що викликає динамічні зміни хвильового характеру в економіці, тобто її розвиток [4].

Важливою теорією інноваційного розвитку промисловості була неокласична теорія нововведень, представниками якої є Г. Менш і Р. Фостер. Г. Менш розробив свою класифікацію нововведень. Він виділяв базисні нововведення; нововведення, що поліпшують, псевдоінновації. Базисні інновації Менш поділив на технологічні (створюють нові ринкові сегменти) і нетехнологічні (управлінські та інші нововведення).

Як і його попередники, Менш оперує двома категоріями: «базисна інновація» та «інновація удосконалення», але він робить їх центральними у своїх дослідженнях. Учений вважав, що саме базисні інновації – єдиний ефективний антикризовий захід, що і пояснює інноваційний бум на фазі депресії у «хвилях Кондратьєва». Менш наголошував на необхідності розроблення ефективного механізму державної інноваційної політики, яка повинна регулювати не лише економічну, але й науково-технічну, соціальну сферу. Крім того, вче-

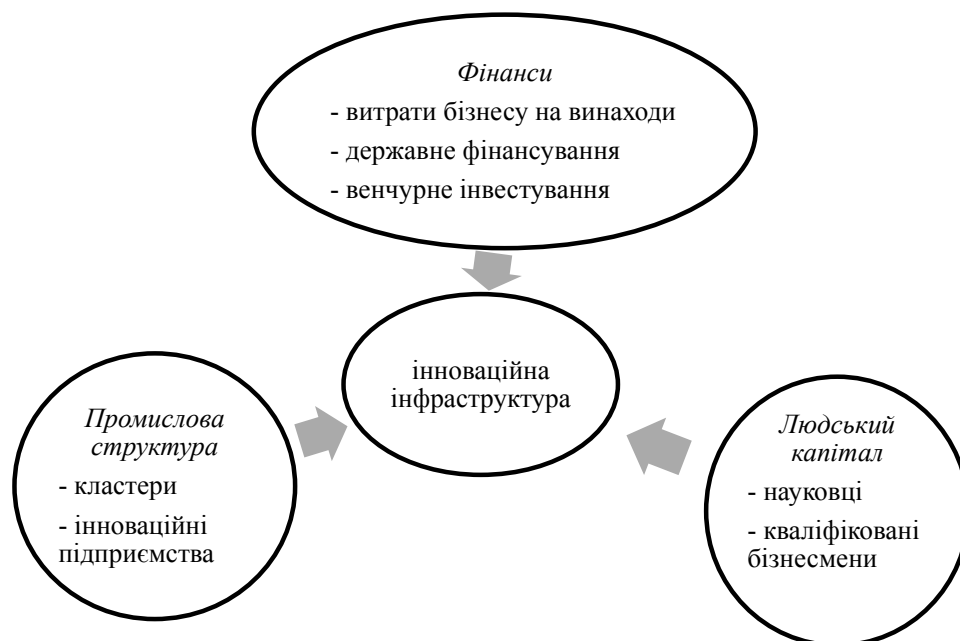

Рис. 1. Фактори впливу на розвиток інноваційної інфраструктури

Джерело: розроблено автором

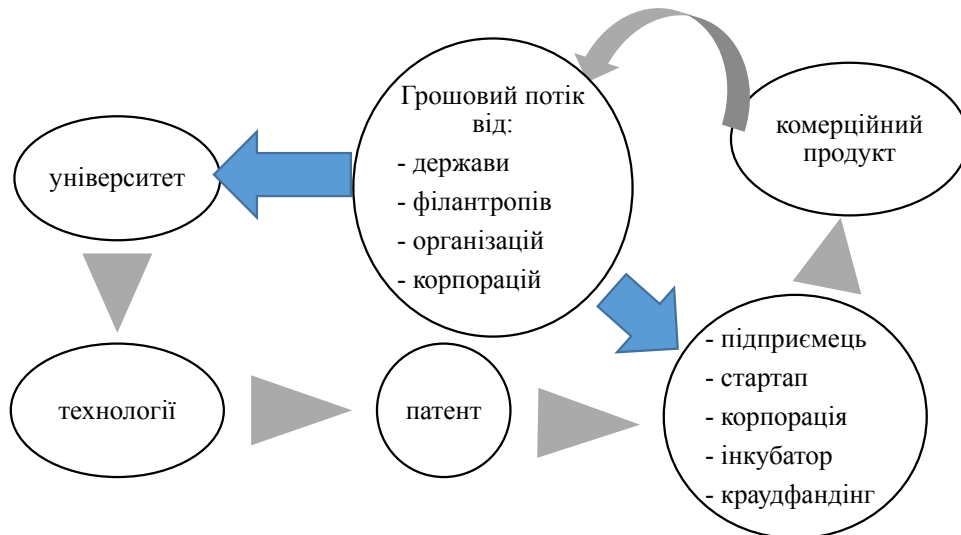

Рис. 2. Елементи інноваційної інфраструктури

Джерело: розроблено автором

ний наголошував на визначальній ролі середнього бізнесу як рушійної сили інноваційного розвитку промисловості. За Меншем, економічна криза є ознакою того, що наявні базисні інновації вже неефективні, потрібні нові.

Р. Фостер у своїй праці «Оновлення виробництва. Атакуючі виграють» (1985 р.) виявив закономірності інноваційного розвитку промисловості і можливості його прогнозування. Для аналізування цих тенденцій здійснення управління інноваційним розвитком промисловості необхідне залучення наукових кадрів, проведення наукових досліджень. Згідно з Фостером, основний фактор виникнення кризових явищ – недооцінювання управлінцями ролі і значення інновацій через свою інертну поведінку.

Авторами концепції формування технологічних систем і дифузії нововведень Фріменом, Кларком і Суїте введено в економічну науку категорію «технологічна система». На їхню думку, технологічна система – це система взаємозалежних груп технічних і соціальних нововведень [5]. Рівень економічного росту є похідною від рівня розвитку технологічної системи. Крім того, рівень розвитку технологічних систем диференціює країни, регіони за рівнем економічного розвитку. У межах цієї концепції економічне зростання сприймається як результат появи нових галузей.

Б.О. Лундвал розробив концепцію національних інноваційних систем. Згідно з положеннями Лундвала, технологічна взаємодія фірм у процесі розроблення технологій значно частіше реалізується усередині країни й визначається особливостями її інституціональної структури. Навіть в умовах глобалізації й активної взаємодії з компаніями інших країн інноваційний процес зберігає тісні зв'язки з

національними системами. Науковець акцентував увагу на інституціональному контексті інноваційної діяльності, підкреслюючи, що НІС становлять свого роду мережу інституціональних структур у державному і приватному секторах економіки, активність і взаємодія яких ініціює, створює, модифікує та сприяє дифузії нових технологій.

Згідно з концепцією інновацій, ініційованих користувачами, Еріка фон Хіппеля, споживачі (користувачі) виступають генераторами й (або) розроблювачами інноваційних ідей. Під користувачами-інноваторами зазначений автор розуміє індивідуумів і фірми, що розраховують за допомогою інновацій вирішити певні проблеми й отримати переваги від використання інноваційного дизайну, продукту або послуги, а виробники-інноватори прагнуть одержати вигоду від їхнього продажу.

Перспективність підприємства визначається першійстю не на сучасних, а на майбутніх ринках, і називається це інтелектуальним лідерством – на цьому тезисі базуються стратегічні інновації за Г. Хамелом і К.К. Прахаладом. Дослідники стверджують, що таких ринків ще немає, але їх необхідно уявляти вже зараз і прагнути до їхнього формування.

Г. Чесбро розробив концепцію відкритих інновацій – “open innovation”, згідно з якою вважається, що компанії можуть і повинні поряд із власними ідеями використовувати і зовнішні, а також застосовувати «внутрішні» й «зовнішні» засоби виходів на ринок зі своїми більш прогресивними технологіями. У процесі управління НДДКР на основі відкритих інновацій здійснюються такі процеси, як надходження в компанію зовнішніх цінних ідей, а за межі компанії – ідей, що не мають для неї цінності.

За мережевою моделлю інновацій Пітера Глора, інноваційне середовище створюється спільно з учасниками різних мережевих співтовариств, що вступають у відносини колаборації і формують певну екосистему.

М. Портер, О. Солвел розглядали територіальні інноваційні кластери – мережеві інноваційні екосистеми особливого класу. Вони описують їх як складні динамічні утворення, де досягаються унікальні мережеві ефекти – безперервне зростання продуктивності на базі безперервних інновацій.

Тріада мережевих комунікацій, відома як модель потрійної спіралі Іцковіца – Лейдесдорфа, забезпечує ефект колективного створення інновацій на безперервній основі. Модель включає три основних постулати:

1) у суспільстві, започаткованому на науковому знанні, характерне посилення ролі університетів у взаємодії із промисловістю й урядом;

2) три інститути (університет, бізнес, влада) прагнуть до співробітництва, при цьому інноваційний складник походить із цієї взаємодії, а не з ініціативи держави;

3) на додаток до традиційних функцій, кожний із трьох інститутів «частково бере на себе роль іншого». Інститути, здатні виконувати нетрадиційні функції, вважаються найважливішим джерелом інновацій.

Провідну роль у переорієнтації економіки країни за сучасними напрямками розвитку технологій має відігравати національна модель інноваційного розвитку, яка повинна враховувати індивідуальні особливості та потенціал економіки держави. Виділяють три базових моделі інноваційного розвитку, що розповсюджені на сучасному етапі глобалізації.

1. «Традиційна» модель – модель повного інноваційного циклу, що представлена в основному країнами євроатлантичного регіону. Найкращим прикладом традиційної моделі є національна інноваційна система США.

2. «Європейська» модель:

– національна інноваційна система великих європейських країн (держави з тривалою інтелектуальною та науковою традицією: Великобританія, Німеччина, Франція, Італія);

– інноваційна система малих високорозвинутих європейських країн (Швеція, Нідерланди, Данія, Швейцарія, Фінляндія);

3. «Азійська» модель – значно відрізняється від «традиційної» моделі, в інноваційному циклі відсутній компонент фундаментальної і частково прикладної науки (Японія, Південна Корея, Гонконг, Китай).

Розглянемо більш детально особливості національних інноваційних екосистем деяких країн.

В усьому світі держава бере активну участь у формуванні інноваційної інфраструктури. Про-

сування та розвиток високотехнологічних галузей урядом Тайваню протягом останніх двох десятиліть було одним з найважливіших чинників економічного зростання. Наукові парки на Тайвані інкубують шість основних промислових кластерів, включаючи індустрію інтегральних мікросхем (ІС), комп'ютерну і периферійну промисловість, телекомунікаційну індустрію, оптоелектронну промисловість, прецизійну машинобудівну галузь та біотехнологічну промисловість. Ці наукові парки займають всього 0,1% загальної площі країни, але роблять близько 16% загального доходу від виробництва, 40% для внутрішньої ІТ-галузі, 14% для своєї зовнішньої торгівлі та 15% від патентів на винахід. Як головні виконавчі механізми високих технологій, наукові парки є джерелом зростання продуктивності та процвітання. Серед індустріальних кластерів на ринку лідируючих позицій посідають кілька ІТ-продуктів та виробничих потужностей [1].

У Фінляндії розробленням і впровадженням екосистемного підходу займаються державна Дослідницька інноваційна рада й агентство ТЕКЕС, а у Швеції – Шведське урядове агентство з питань інноваційних систем VINNOVA. У багатьох національних економіках (США, Канада, Великобританія, Південна Корея, Ізраїль, Китай, Австралія й ін.) формуються регіональні інноваційні екосистеми, що розраховані на досягнення інноваційних ефектів світового рівня. Вони формують інноваційні хаби, або мережеві інноваційні співтовариства, що дають країнам змогу безперервно здійснювати інноваційне відтворення, гнучко реагуючи на технологічні та ринкові зміни, і на перехресті різних мережевих середовищ сприяти зародженню і трансферу потужних потоків нових знань.

Висновки з проведеного дослідження. На сучасному етапі розвитку для України однією з головних причин гальмування розвитку інноваційної інфраструктури є відсутність належного державного регулювання та оцінки інноваційного середовища. Володіючи потужною конкурентною перевагою – високоосвіченим людським капіталом – та спираючись на наявний іноземний досвід, Україна має можливість для технологічного прориву в майбутньому, адже розвиток високих технологій – це перспектива для країни зайняти гідне місце в глобальному економічному просторі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Yu-Shan Su, Zong-Xi Zheng, Jin Chen, (2018) A multi-platform collaboration innovation ecosystem: the case of China, Management Decision, Vol. 56 Issue: 1, pp. 125–142, URL: <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/MD-04-2017-0386>
2. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс] –: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Лановська Г.І. Інноваційна екосистема: сутність та принципи / Економіка і суспільство. Вип. 11. 2017. URL http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/43.pdf

4. Алексеєва М.Б. Анализ инновационной деятельности : учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / М.Б. Алексеєва, П.П. Ветренко. М. : Издательство Юрайт, 2017. 303 с. (Серия : Бакалавр и магистр. Академический курс). – SBN 978–5–534–00483–0.

5. Колодійчук А.В. Інноваційні теорії технологічного розвитку / А.В. Колодійчук // Ключевые проблемы современной науки. 2012. № 9. URL http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2012/Economics/9_108922.doc.htm

6. Федулова Л.І. Інноваційні екосистеми: сутність та методологічні засади формування / Л.І. Федулова, О.С. Марченко // Економічна теорія та право. 2015. № 2. С. 21–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2015_2_4

ПРОГНОЗ ОСНОВНИХ ПАРАМЕТРІВ РИНКУ ПЛОДІВ І ЯГІД FORECAST OF MAIN PARAMETERS OF THE FRUITS AND SMALL FRUITS MARKET

Проаналізовано сучасний стан кон'юнктури вітчизняного ринку плодів і ягід, цінову ситуацію, розвиток зовнішньої торгівлі. Споживні потреби населення через низький платоспроможний попит задовольнялися лише на 66%. У поточному році передбачається незначне розширення загальної пропозиції та підвищення цін. Очікується таке формування структури товарообігу: плоди зерняткових культур – 61–65%, плоди кісточкових культур – 28–30%, ягоди – 6–7% та горіхи – 5–6%. Визначене сальдо балансу зовнішньої торгівлі плодами і ягодами, які мають високий потенціал вирощування в Україні, було від'ємним, крім горіхів.

Ключові слова: ринок, плоди і ягоди, споживання, пропозиція, попит, експорт, імпорт, ціна.

последующее формирование структуры товарооборота: плоды семечковых культур – 61–65%, плоды косточковых культур – 28–30%, ягоды – 6–7% и орехи – 5–6%. Определенное сальдо баланса внешней торговли плодами и ягодами, которые имеют высокий потенциал выращивания в Украине, было отрицательным, кроме орехов.

Ключевые слова: рынок, плоды и ягоды, потребление, предложение, спрос, экспорт, импорт, цена.

The present state of the market conditions of the domestic market of fruits and berries, the price situation, development of foreign trade is analyzed. Consumer needs of the population, due to low solvent demand, were satisfied only by 66%. In the current year, the expansion of the general offer and the increase of prices are foreseen. The following formation of the structure of commodity turnover is expected: fruits of grain crops – 61–65%, fruits of stone worms – 28–30%, berries – 6–7% and nuts – 5–6%. The surplus balance of foreign trade in fruits and berries with high potential for cultivation in Ukraine was negative, except for nuts.

Key words: market, fruits and small fruits, consumption, supply, demand, export, import, price.

УДК 338.12.017:634.1.076:634.7

Сало І.А.

д.е.н., старший науковий співробітник, вчений секретар
Інститут садівництва
Національної академії аграрних наук
України

Проанализированы современное состояние конъюнктуры отечественного рынка плодов и ягод, ценовая ситуация, развитие внешней торговли. Потребительские нужды населения из-за низкого платежеспособного спроса удовлетворялись лишь на 66%. В текущем году предполагается незначительное расширение общего предложения и повышение цен. Ожидается

Постановка проблеми. В умовах нормативно-правових та економічних змін в країні важливе значення має дослідження реальної ситуації на продовольчому ринку. Особливої уваги заслуговує ринок плодів і ягід, з огляду на цінність їх споживання. Через це вивчення поточної ринкової кон'юнктури, визначення основних економічних параметрів, їх прогнозування є особливо необхідним для ефективного формування стратегії та програми розвитку галузі садівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку продовольчого ринку та проблемам виробництва і споживання продуктів харчування приділяли увагу багато науковців. У галузі садівництва, зокрема, ними займалися

О.Ю. Єрмаков, О.А. Кіщак, Л.А. Костюк, Т.А. Маркіна, В.А. Рульєв, В.А. Соболев, О.М. Шестопаль, А.І. Шумейко та інші. Однак сьогодні важливим для повноцінного забезпечення населення плодами та ягодами й ефективною діяльністю садівничих господарств є передбачення зміни поточної кон'юнктури ринку на найближчу перспективу.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення тенденцій розвитку та короткострокове прогнозування основних складників вітчизняного ринку плодів і ягід.

Вклад основного матеріалу дослідження. У 2017 р. у всіх категорій господарств обсяг виробництва плодів та ягід збільшився порівняно з 2014 р. лише на 2,5% до 2048 тис. т за